

Εργασία στην Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης

Θέμα : **Το τέλος της εργασίας και το μέλλον της.**

Δομή

- Πρόλογος
- Εισαγωγή
- **A' Μέρος**
Επισήμανση της διαφοράς δουλειά, εργασία, δουλεία. Έννοια δημιουργός και δημιουργία.
- 1. Γιατί μας απασχολεί το τέλος της εργασίας; Με τι αντικαθίσταται, που και γιατί;
- 2. Βιολογική, κοινωνική, πολιτισμική πλευρά της εργασίας και τι προσφέρει.
- 3. Ποιόν ωφελεί και ποιον βλάπτει
- 4. Οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές συνέπειες.
- **B' Μέρος**
- 5. Πως μπορούμε να το «ανατρέψουμε» αυτό; Ποια η πρόταση του Ρίφκιν;
- 6. Κριτική
- Συμπεράσματα .

Θέματα που θίγει:

Αντικατάσταση του ανθρώπινου δυναμικού από τις μηχανές.
Θύματα της ραγδαίας ανάπτυξης της Τεχνολογίας.

Ο κόσμος διαιρείται σε δύο δυνητικά ασυμβίβαστες δυνάμεις

- Στην αριστοκρατία της πληροφορικής
- Στους εκτοπισμένους εργάτες

Θεωρεί ότι δεν πρέπει να επανεκπαιδευόμαστε για ανύπαρκτες εργασίες

Σε λίγα χρόνια η κοινωνία δεν θα προσφέρει καθόλου θέσεις εργασίας στα άτομα.
περνούμε έτσι σε μια ΜΕΤΑ-ΤΗΝ-ΑΓΟΡΑ ΕΠΟΧΗ!

Ανάγκη εναλλακτικών λύσεων στη θέση της επίσημης απασχόλησης.

Οι ελπίδες για αποκατάσταση του οικονομικού αυτού προβλήματος στηρίζονται στον τρίτο τομέα.

ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΜΑΖΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.

Μιλά για ένα κόσμο που στο μέλλον δεν θα έχει καθόλου εργατικά χέρια.

Αυτοματοποιημένη Βιομηχανία: Μικρό κόστος, έλεγχος ποιότητας, ταχύτητα παράδοσης.

«Ο ρόλος των ανθρώπων ως του σημαντικότερου παράγοντα στην παραγωγή επόμενο είναι να περιοριστεί....» σελ. 61

Βασίλι Λεόντιεφ

Κεφαλαιουχική επένδυση παρά να προσληφθεί ένας υπάλληλος.

ΕΠΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

«Η αναδιοργάνωση της εργασίας μπορεί να είναι τόσο σοβαρή και αποσταθεροποιητική όσο η έλευση της βιομηχανικής Επανάστασης» σελ. 64

John Skaley

Επανάσταση των Η/Υ και του επανασχεδιασμού της εργασίας στο τομέα της βιομηχανίας.

«Οι μηχανές είναι το νέο προλεταριάτο» Αταλί

Σελ.103, σελ. 116, σελ. 140,60,73,247,269,297,304,

Αλλάζει η ιδεολογία του λάου, οι ανάγκες, οι αξίες και ο πολιτισμός. (σελ. 135-136)
Εισαγωγή μηχανικών αξιών!

Κατά τη διάρκεια της βιομηχανικής εποχής η ανθρώπινη αξία μετριόταν σχεδόν αποκλειστικά μόνο με εμπορικά κριτήρια.

Η ιδέα ότι οι τεχνολογικές καινοτομίες συμβάλλουν στην αέναη ανάπτυξη και απασχόληση (σελ.75-76) αντικρούστηκε σθεναρά με την πάροδο του χρόνου. Ο Καρλ Μαρξ προέβλεψε ότι η ολοένα και μεγαλύτερη αυτοματοποίηση της παραγωγής θα είχε σαν αποτέλεσμα κάποια στιγμή την πλήρη εξαφάνιση του εργαζόμενου. Έβλεπε μελλοντικά αυτό που αποκαλούσε «τελευταία μεταμόρφωση της εργασίας», όταν ένα αυτόματο σύστημα μηχανών θα αντικαθιστούσε οριστικά τους ανθρώπους στην οικονομική διαδικασία. Επίσης πίστευε ότι με το να βγάζουν την ανθρώπινη εργασία από τη διαδικασία της παραγωγής και να δημιουργούν μια εφεδρική στρατιά ανέργων, συμπιέζοντας όλο και πιο πολύ τις αποδοχές τους, οι καπιταλιστές, χωρίς να το συνειδητοποιούν, έσκαβαν το λάκκο τους, αφού θα υπήρχαν όλο και λιγότεροι καταναλωτές με αρκετή αγοραστική δύναμη για να αγοράσουν τα προϊόντα τους.»

«η επιτυχία των επιχειρήσεων αποτελεί την πηγή της κλιμακούμενης οικονομικής κρίσης»

«Η ολοένα μεγαλύτερη τελειοποίηση των σύγχρονων μηχανών... μετατρέπεται σε απaráβατο νόμο που υποχρεώνει τον ατομικό καπιταλιστή βιομήχανο να βελτιώνει συνεχώς τον μηχανικό εξοπλισμό του και να αυξάνει πάντοτε την παραγωγική του δύναμη...[αλλά] η επέκταση των αγορών δεν είναι δυνατόν να συμβαδίσει με την επέκταση της παραγωγής. Η σύγκρουση καθίσταται αναποφευκτική»
Φριντριχ Ένγκελς

«Τεχνολογίες της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών απειλούν με την απώλεια δεκάδων εκατομμυρίων θέσεων εργασίας στα χρόνια που έρχονται και με μια σταθερή πτώση απασχόλησης σε πολλές βιομηχανίες και κατηγορίες επαγγελμάτων.»

Αν και πολλοί υποστηρίζουν ότι οι κλάδοι αυτοί θα δημιουργήσουν θέσεις εργασίας, αυτές όμως θα είναι πολύ λιγότερες από αυτές που εξαλείφουν.

«Λιγότεροι εργαζόμενοι σημαίνουν μικρότερη αγοραστική δύναμη για το σύνολο της οικονομίας, με αποτέλεσμα να συρρικνώνονται οι δυνητικές αγορές και τα έσοδα.»

Ή παλιά όταν μια τεχνολογική καινοτομία απειλούσε τους εργαζόμενους ενός τομέα, εμφανιζόταν ένας νέος τομέας που τους απορροφούσε. Σήμερα δυστυχώς αυτό δεν συμβαίνει, η αναδιαρθρωση και η αυτοματοποίηση που εισέβαλαν σε όλους τους τομείς δεν επέτρεψαν την ανάπτυξη ενός νέου κλάδου ικανού να ενσωματώσει μεγάλους αριθμούς ανέργων στους κόλπους του. Ο μοναδικός κλάδος που διαφαίνεται είναι αυτός των γνώσεων, οι αναλυτές των συμβόλων ή οι εργάτες των γνώσεων θα είναι τα νεοσύστατα επαγγέλματα., ο αριθμός των οποίων θα εξακολουθεί να είναι μικρός σε σχέση με τους αριθμούς των εργαζομένων που θα χάνουν τις δουλειές τους από τις σκεπτόμενες μηχανές.

Πρόλογος

Η εξέλιξη και η εισαγωγή της υψηλής τεχνολογίας στις περισσότερες χώρες του κόσμου είναι γεγονός, παρόλο που πολλά κράτη ζούν κάτω από πρωτόγονες συνθήκες. Η καινοτομία αυτή αποτελεί σημείο καμπής στη μέχρι τώρα πορεία τους. Οι άνθρωποι των χωρών αυτών έρχονται αντιμέτωποι με μια νέα κατάσταση που είτε το θέλουν είτε όχι θα αλλάξει τη ζωή τους ως ένα σημείο κυρίως όσον αφορά την εργασία.

Στην εργασία αυτή θα γίνει μια προσπάθεια να αναλυθεί με ποιον τρόπο θα επηρεάσει τη ζωή στις σύγχρονες κοινωνίες η υιοθέτηση αυτού του νέου τρόπου ζωής, σε ποιο βαθμό και καταπόσον υπάρχει λύση. Η αναφορά και παρουσίαση της κατάστασης κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι αναγκαία για να γίνει κατανοητός ο λόγος για τον οποίον η τεχνολογία κερδίζει έδαφος συνεχώς και για να αποδειχτεί ότι μελλοντικά κάθε αναπτυσσόμενο κράτος θα περάσει από τον ίδιο δρόμο.

Η προσέγγιση του θέματος αυτού θα γίνει με βάση την ανάλυση περιεχομένου του ομότιτλου βιβλίου στα πλαίσια του μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης». Θα παρουσιαστούν οι θέσεις του συγγραφέα, θα γίνει ανάπτυξη των βασικών θεμάτων και τέλος θα ασκηθεί μια κριτική και παράθεση συμπερασμάτων.

Πριν προχωρήσουμε όμως καλό είναι να γίνει μια αποσαφήνιση των όρων που θα χρησιμοποιηθούν επαναλλειμένα στην εργασία αυτή.

Η έννοια της εργασίας

Εργασία είναι η επαγγελματική απασχόληση. Όπως και η δουλειά είναι το βιοποριστικό επάγγελμα που ασκεί κανείς. Συνεισφέρει έτσι στην ομαλή λειτουργία της κοινωνίας, κοινωνικοποιείται το άτομο και κερδίζει με αξιοπρέπεια χρήματα που του είναι απαραίτητα για να επιβιώσει. Διαφέρει από τον όρο δουλειά που χαρακτηρίζεται από έλλειψη ελευθερίας, από καταναγκασμό και εξάρτηση. Γίνεται με ελεύθερη επιλογή του εργαζομένου και δεν θυμίζει τη σκληρότητα και την κατάσταση του δούλου που συνοδεύει η δουλειά. Η μετάβαση από τη δουλειά στην εργασία και από το δουλειά στο δουλειά οφείλεται στην καταναγκαστική σκληρή εργασία που ανέθεταν στους δούλους. Έτσι το δουλειά «σκλαβιά» στους μεσαιωνικούς χρόνους μεταπίπτει στη δουλειά «εργασία». Ο μεταπλασμός του σε δουλειά εξυπηρετεί τη σημασιολογική διαφοροποίηση των δύο λέξεων. Αρχικά το δουλειά σήμαινε βαριά, σκληρή εργασία, επιβαλλόμενη από άλλους, βαθμηδόν πέρασε στη γενική έννοια της εργασίας ακόμα και πνευματικής, ιδεολογικής κλπ. Η εργασία παρέμεινε από την αρχαία εποχή μέχρι σήμερα μιας ευρείας χρήσεως λέξη.

Παραγωγή, παραγωγικότητα, λιτή παραγωγή επανασχεδιασμός

Εισαγωγή

Ζούμε σε μια εποχή όπου η τεχνολογία έχει εισβάλει στη ζωή μας δυναμικότερα, αποκτώντας το δικαίωμα να την ελέγχει ανεξέλεγκτα. Περνάμε σε ένα άλλο στάδιο, σε μια άλλη εποχή με διαφορετικά δεδομένα και προοπτικές που δεν υπήρχαν σε καμία προηγούμενη. Οι ελπίδες των προηγούμενων χρόνων για μια ουσιαστική αλλαγή στον τρόπο και την ποιότητα ζωής εναποτέθηκαν στη δόξα της άκριτα και τώρα είμαστε αντιμέτωποι με μια νέα πραγματικότητα.

Ριχνοντας μια ματιά στον κόσμο που μας περιβάλλει αντικρύζουμε μια θεαματική πρόοδο και μια εικόνα αφθονίας και ευκολίας αλλά συνάμα ερχόμαστε αντιμέτωποι με ένα ερώτημα ουσιώδες και μια απάντηση άκρως απογοητευτική. Απογοητευτική αν δεν ληφθεί η απαραίτητη μέριμνα και αν δεν δοθεί η πρέπουσα σημασία στο ζήτημα αυτο που απειλεί το μέλλον του καθενός μας.

Το φαινόμενο αυτό που λέγεται τεχνολογία ανοίγει νέους ορίζοντες και δίνει ίσες ευκαιρίες στα άτομα να ανελιχθούν και να βιώσουν έστω και για λίγο, αυτά που κάποτε έθεσαν ως στόχους;

Δυστυχώς η εισαγωγή της στο χώρο της εργασίας, παράλληλα με τον επανασχεδιασμό στο τρόπο λειτουργίας των επιχειρήσεων και των βιομηχανιών και της παραγωγής εξάλειψε την αξία της ανθρώπινης εργασίας, έκτοπισε όπως δείχνουν και οι έρευνες σε Ηνωμένες Πολιτείες, Γερμανία και Αγγλία χιλιάδες εργαζόμενους από τις δουλειές τους. Αποτέλεσμα; Τα ποσοστά ανεργίας να αυξάνονται συνεχώς και ο ορισμός της πλήρους απασχόλησης να επιδέχεται συνεχώς αλλαγές.

Ως πότε θα συνεχιστεί αυτό; Σε λίγα χρόνια θα υπάρχει προσφορά θέσεων εργασίας ή θα αντικατασταθούν τα εργατικά χέρια από τις αυτοματοποιημένες μηχανές;

Ερωτήματα καίρια που απασχολούν όλους μας άμεσα ή έμμεσα.

Ο Rifkin ξεδιπλώνει μπροστά μας μια πραγματικότητα πολύ ρεαλιστική. «Σε λίγα χρόνια η κοινωνία δεν θα πρόσφέρει καθόλου θέσεις εργασίας στα άτομα. Περνούμε έτσι σε μια μετά την αγορά εποχή». Είναι επιτακτική η ανάγκη εναλλακτικών λύσεων στη θέση της επίσημης απασχόλησης. Οι ελπίδες του οικονομικού αυτού προβλήματος στηρίζονται σε ένα τρίτο τομέα εργασίας, αυτόν της κοινωνικής οικονομίας.

ΤΑ ΔΥΟ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Προχωρούμε γοργά σε μια νέα εποχή, αυτή όπου η ανθρώπινη εργασία παραγκωνίζεται από τον τόμεα της παραγωγής και όχι μόνο. Οι νέες τεχνολογίες αποτελούν τον πιο ύπουλο εχθρό κάθε εργαζομένου. Η εισβολή τους άρχισε αργά και ανώδυνα στο βιομηχανικό τομέα παρέχοντας ευκολίες, αντικαθιστώντας τη σωματική δύναμη που απαιτούσε η διεκπεραίωση των εργασιών αυτών. Η συνεχής βελτίωση και εξέλιξη τους οδήγησε στην όλο και πιο μόνιμη και εκτεταμένη χρήση τους σε κάθε τομέα εργασίας και σε κάθε επαναλαμβανόμενο καθήκον. Συνέπεια η απόλυση μεγάλου αριθμού εργαζομένων μιας και οι μηχανές μετά από έρευνες και παρατηρήσεις των επιχειρήσεων, τα άψυχα αυτά αντικείμενα αποδείχτηκαν οικονομικότερα, αφού το εργατικό κόστος στερούσε από αυτούς αρκετά μεγάλο ποσοστό εσόδων, αποδοτικότερα, αφού η παραγωγικότητα σημείωσε σημαντική αύξηση και εξασφάλιζαν καλύτερο έλεγχο ποιότητας. Τέλος τους αναλογούσε μεγαλύτερο ποσοστό κερδών.

Η πορεία αυτή δεν μπορεί παρά να μας οδηγήσει σε ένα συμπέρασμα «Μέσα σε λιγότερο από έναν αιώνα, η μαζική εργασία στον τομέα της αγοράς πρόκειται κατά πάσα πιθανότητα να εκλείψει σε όλα σχεδόν τα βιομηχανοποιημένα έθνη του κόσμου».

Τα μηνύματα των νέων καιρών δεν είναι καθόλου ενθαρρυντικά για πιθανή βελτίωση της κατάστασης. Όλο και πιο υπερσύγχρονα μηχανήματα σημειώνουν τη γέννηση τους και σηματοδοτούν το «θάνατο» κάποιων άλλων. Τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνίας κάνουν την εμφανισή τους σε ενά ευρύ φάσμα εργασιών. Δεν σταθήκαμε στην αντικατάσταση της σωματικής ευρωστίας άλλα προχωρήσαμε ένα ακόμη βήμα, στην προσπάθεια αντικατάστασης του ανθρωπίνου νού! Οι λεγόμενες έξυπνες μηχανές αντικαθιστούν χιλιάδες υπαλλήλους, συμβάλλοντας με τη σειρά τους στην αύξηση του ποσοστού της τεχνολογικής ανεργίας. Η μάστιγα αυτή δεν αποτελεί μεμονωμένο φαινόμενο αλλά συνταράζει τις οικονομίες Αμερικής, Ευρώπης και Ιαπωνίας. Η αυτοματοποιημένη βιομηχανία κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος αφού «οι εργαζόμενοι δεν μπορούν πλέον να ανταγωνιστούν το μικρότερο κόστος, τον έλεγχο ποιότητας και την ταχύτητα παράδοσης που επιτυγχάνει» η πρώτη.

Ο παγκόσμιος ανταγωνισμός σε συνάρτηση με το αυξανόμενο εργατικό κόστος παρακινεί τις υπερεθνικές εταιρείες «να επισπεύσουν τη μετάβαση από τα ανθρώπινα εργατικά χέρια σε μηχανικά υποκατάστατα». Με αυτό τον τρόπο βελτιώνουν τα περιθώρια κερδών τους. «Προτιμούμε να κάνουμε μια κεφαλαιουχική επένδυση παρά να προσλάβουμε ένα νέο υπάλληλο» λέει ο Ρίτσαρτ Σόμποου, διοικητικό στέλεχος της Lincoln Electric στο Κλίβελαντ. Η άποψη του εκφράζει μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων.

Ο μηχανικός πολιτισμός της υψηλής τεχνολογίας επιβάλλεται στις εθνικές οικονομίες και επιβάλλει αναδιάρθρωση των χώρων εργασίας στις επιχειρήσεις για μια πετυχημένη αλλαγή. «Εταιρείες αναδιρθώνουν όσο πιο γρήγορα μπορούν την οργάνωση τους για να δημιουργήσουν μια συμβατή ατμόσφαιρα στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Στη διάρκεια αυτής της διαδικασίας, εξαλείφουν στρώματα παραδοσιακής διοίκησης, συμπιέζουν κατηγορίες εργασιών, δημιουργούν ομάδες εργασίας, εκπαιδεύουν υπαλλήλους σε πολλαπλά επίπεδα ικανοτήτων, συντομεύουν και απλοποιούν διαδικασίες παραγωγής και διανομής κι εκσυγχρονίζουν τα συστήματα διεύθυνσης. Τα αποτελέσματα είναι εντυπωσιακά». Η

παραγωγικότητα αυξήθηκε σημαντικά ενώ το ίδιο σημαντική ήταν η μείωση του εργατικού δυναμικού. Είναι ο γνωστός επανασχεδιασμός, στόχος του οποίου «είναι η βελτιστοποίηση των ροών εργασίας και της παραγωγικότητας στο πλαίσιο ενός οργανισμού». Σύμφωνα με τη Wall Street Journal «σε ολόκληρη την αμερικανική οικονομία, ο εταιρικός επανασχεδιασμός θα μπορούσε να καταργεί από ένα έως δύομιση εκατομμύρια θέσεις εργασίας το χρόνο στο άμεσο μέλλον». Τα πράγματα όμως δεν είναι καλύτερα σε Ευρώπη και Ασία. Οι τάξεις των ανεργων και υποαπασχολούμενων πληθαίνουν καθημερινά. Οι μελέτες την χρονική περίοδο που γράφεται το βιβλίο «δείχνουν ότι λιγότερο από το 5% των εταιρειών σε όλο τον κόσμο έχει αρχίσει αυτή τη μετάβαση στον νεό πολιτισμό των μηχανών». Προβλέπεται όμως από οικονομολόγους και συμβούλους επιχειρήσεων ότι δεν θα αργήσουν να ρθουν οι μέρες που δεν θα χρειάζεται η παρουσία του ανθρώπου στα εργοστάσια και σε κάθε μορφή εργασίας.

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΙ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ

Από τα αρχαία χρόνια ο άνθρωπος εισήγαγε στη ζωή του την εργασία. Έτσι μέσα από την ιστορία διαβάζουμε για κυνηγούς, ψαράδες, ξυλουργούς, συγγραφείς, ρήτορες, φιλόσοφους, πληρώματα στα πλοία, στρατιώτες κ.α. Από έδω συμπεραίνουμε ότι η εργασία από ανέκαθεν έπαιζε σημαντικό ρόλο στη ζωή του ατόμου. Ήταν και είναι απαραίτητη για να μπορέσει να ζήσει μια ζωή που δεν θα του στερεί τις βασικές του ανάγκες. Δηλαδή η εργασία έμμεσα και στα πιο παλιά χρόνια και άμεσα ικανοποιεί την ανάγκη του για τροφή, στέγη και ένδυση. Ανάγκες βασικές που αν δεν ικανοποιηθούν απειλείται η ζωή του. Με άλλα λόγια η εργασία δίνει στον εργαζόμενο αμοιβές και πράγματα που είναι ανταλλάξιμα στην κοινωνία και στην οικονομία στην οποία κινείται.

Επίσης η εργασία δίνει στο άτομο την αίσθηση της ασφάλειας. Ασφάλεια οικονομική, αποτελεί πηγή σταθερών εσόδων, (αν αποκλείσουμε το γεγονός οικ αστάθειας μιας δουλειάς), τα οποία είναι αναγκαία για την απόκτηση και διατήρηση της κατοχής αγαθών για την επιβίωση του ατόμου αλλά και για την συμπόρευση του με τις ανάγκες που γεννιούνται ανάλογα με την εποχή και αποτελούν κοινωνικό ζητούμενο. Ασφάλεια για το μέλλον, το άτομο δεν χρειάζεται να ανησυχεί και να κατακυριεύεται από τρόπο μόνο στη σκέψη ότι μελλοντικά δεν θα έχει πόρους για να ζήσει την οικογένεια του. Αν εξαιρέσουμε την περίπτωση απόλυσης τότε η εργασία θα αποτελεί μια σταθερή και συνεχή κατάσταση που θα διασφαλίζει την ευημερία του.

Η εργασία γίνεται ανάγκη από τη στιγμή που χωρίς αυτήν δεν ικανοποιούνται οι βασικές αλλά και οι δευτερεύουσες ανάγκες. Ο άνθρωπος είναι από τη φύση του

κοινωνικό όν, αναζητά τη συντροφιά και την υποστήριξη των ομοειδών του. Σε μια εποχή, σαν τη σημερινή, όπου οι άνθρωποι έχουν αποξενωθεί μεταξύ τους τόσο όσο ποτέ άλλοτε, ως απόρροια των νέων συνθηκών λειτουργίας των σύγχρονων κοινωνιών με όλα τα χιλιοειπωμένα χαρακτηριστικά ο τόπος εργασίας αποτελεί ένα εύκολο χώρο συνεύρεσης των ατόμων. Όταν δεν αναφερόμαστε στη δουλειά και σε οποιαδήποτε εργασία που γίνεται καταναγκαστικά και διοικείται αυταρχικά, η εργασία με την έννοια του χώρου και του χρόνου απασχόλησης αποτελεί τόπο ανταλλαγής απόψεων, συναισθημάτων, διαλόγου και επικοινωνίας. Η επαφή αυτή που διευκολύνεται μέσα από την εργασία είναι λυτρωτική για το ανθρώπινο είδος. Είναι παράγων σημαντικός για την ψυχική και συναισθηματική υγεία του ατόμου.

Το άτομο επιλέγει να ασχοληθεί με κάτι συγκεκριμένο που ικανοποιεί την ανάγκη του να δημιουργεί, να παράγει έργο. Ο άνθρωπος καθόλην τη διάρκεια της ζωής του χαρακτηρίζεται από ένα δραστήριο πνεύμα που αναλώνεται ανάλογα με τα προσωπικά ενδιαφέροντα του και την περίοδο της ζωής του σε διάφορες ασχολίες. Ασχολίες που του προσφέρουν το αίσθημα της δημιουργίας και της προσφοράς. Καταπιάνεται με κάτι, θέτει καποιο στόχο και αγωνίζεται να το φέρει εις πέρας. Το άτομο θέλει να νιώθει χρήσιμο, ότι η παρουσία του είναι απαραίτητη σε μια διαδικασία και ότι η προσπάθεια του εκτιμάται ιδιαίτερα. Η εργασία παρέχει στο άτομο αυτή την ικανοποίηση, του δίνει αξία, του δίνει νόημα να ζει και να συνεχίζει αυτό που κάνει.

Αν προχωρήσουμε περισσότερο μέσα από την εργασία το άτομο εξελίσσεται προς το καλύτερο. Οι εξελίξεις στους τομείς τεχνολογίας, πληροφορικής και επιστημών, σήμερα, αναγκάζουν το άτομο συνεχώς να αναθεωρεί τις γνώσεις και τα δεδομένα του και να βελτιώνεται ούτως ώστε να συμβαδίζει με τη νέα κατάσταση πραγμάτων. Ψάχνεται συνεχώς και εφευρίσκει τρόπους να γίνεται πιο αποδοτικός στη δουλειά του, αν το επιτρέπουν οι συνθήκες γίνεται πιο δημιουργικός, διευρύνει τους ορίζοντες του. Το κίνητρο μιας προαγωγής επίσης τον κάνει να θέλει να γίνεται ολοένα και καλύτερος στη δουλειά του.

Τέλος η εργασία ικανοποιεί την ανάγκη του «εγώ». Η κοινωνική καταξίωση είναι ένα ζητούμενο του σύγχρονου ανθρώπου. Αυτός που εργάζεται έχει κάποιο κύρος ο βαθμός του οποίου εξαρτάται από τι εργασία κάνει το άτομο. Μια καλά αμοιβόμενη και αναγνωρισμένη συνεπώς εργασία αμέσως ανεβάζει το άτομο στα μάτια των άλλων και περνά αυτόματα σε μια ομάδα ανθρώπων που αποτελούν την ελίτ της κοινωνίας. Αποκτά το άτομο μια φήμη, ένα όνομα, μια υπόληψη. Όμως και μια πιο χαμηλά αμοιβόμενη εργασία προσδίδει αξιοπρέπεια στο άτομο, γιατί μπορεί να συντηρήσει τον εαυτό του και την οικογένεια του χωρίς να αναγκάζεται να ζητιανεύει ή να στερείτε κάτι. Αυτοπραγμάτωση

Η εργασία είναι ευεργετική για το άτομο αλλά κατ' επέκταση συμβάλλει στην εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας στην οποία ζει και δρά. Η κοινωνία συμπεριλαμβάνει ένα σύνολο ανθρώπων η σταθερότητα της οποίας εξαρτάται από την ψυχική υγεία των πολιτών της που επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από το τρόπο ζωής τους, την θέληση και προθυμία τους για προσφορά που καθορίζεται από τι τους προσφέρει αυτή και την ισοκατανομή των εισοδημάτων που θα αποφύγει το χάσμα μεταξύ πολύ πλούσιων και πολύ φτωχών.

Η εργασία όπως αναπτύχθηκε πιο πάνω αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν τη ψυχολογία του ατόμου. Τα υγιή άτομα αντικατοπτρίζουν και την υγεία της ίδιας της κοινωνίας στην οποίαν ζουν. Άτομα που τα έχουν καλά με τον εαυτό τους και έχουν λόγο να αγωνίζονται προσφέρουν το μέγιστο στην κοινωνική οργάνωση. Πέραν από αυτό η κοινότητα εξυπηρετείται από την εργασία. Το κάθε άτομο αναλαμβάνει μια δουλειά σε ένα

τόμεα, βοηθώντας έτσι στην εξέλιξη της και εξυπηρετώντας το σύνολο. Η εξειδίκευση σε κάθε επαγγελμα με άλλα λόγια ικανοποιεί τις ανάγκες της, όπως ιατρικής περιθαλψης, οικονομικών διαχειρισμών, εκπαιδευτικών στόχων κλπ.

Όταν όλοι απασχολούνται και αμείβονται ικανοποιητικά χωρίς άνιση κατανομή, δηλαδή κάποιιοι να επωφελούνται πολύ περισσότερα από κάποιους άλλους, τότε αποφεύγονται και οι συγκρούσεις μεταξύ των πολιτών. Μια κατάσταση αδικίας θα οδηγούσε σε κοινωνικές ανισότητες που θα γίνονταν αντιληπτές απο το κόσμο και θα οδηγούσαν σε κοινωνικές συγκρούσεις που θα διατάραζαν την ηρεμία της.

Η εργασία αναμφισβήτητα προσφέρει και στην ανάπτυξη του πολιτισμού. Πρωτεργάτης της ανάπτυξης αυτής είναι ο πολιτισμένος άνθρωπος που χαρακτηρίζεται από ηθική και σεβασμό προς τον πλησίον του και πνευματικά χαρίσματα. Ένας εργαζόμενος που βγάζει τα χρήματα του με τίμιο τρόπο και ικανοποιεί τις κατώτερες ανάγκες του προχωρά και σε σφαίρες ανώτερου πνευματικού επιπέδου. Το χρήμα στη σύγχρονη ζωή είναι η κινητήριος δύναμη και το εισητήριο για κάθε είδους δραστηριότητα είτε αυτή είναι πνευματικής ή υλικής υφής. Ευνοείται με αυτό τον τρόπο η ανάπτυξη των τεχνών και των γραμμάτων καθώς περισσότεροι άνθρωποι έχουν τη δυνατότητα να ασχοληθούν με αυτά. Η δε αναζήτηση μέσα από την εργασία, επιστημονική ή θεωρητική, συμβάλλει στην πρόοδο και στην ανακάλυψη νέων δεδομένων που αναγκάζουν τη διαφοροποίηση των μέχρι τώρα αντιλήψεων και την αναθεώρηση τους με απώτερο σκοπό την βελτίωση μιας καταστασης. Συντείνει στην καλλιέργεια του δημοκρατικού πνευματος εφόσον λειτουργεί βάσει αξιοκρατικών κανόνων. Επίσης όταν τα ποσοστά εργασίας διατηρούνται σε ικανοποιητικά επίπεδα το κράτος δεν χρειάζεται να διοχετευει μεγάλα ποσά του κρατικού προϋπολογισμού στα στρώματα ανέργων. Έτσι τα χρήματα αυτά μπορούν να δαπανηθούν για την σχολείων, μουσείων, κέντρων νεότητας, κέντρα βοήθειας πολιτών που αντιμετωπίζουν προβλήματα όπως ναρκωτικά αλκοολισμος ειτς κλπ

Για να αναπτυχθούν οι τέχνες κ τα γράμματα. Οικ κινητήρια δύναμη το χρήμα
Άνωτερα , πνευματικές αναζητησεις, πυραμίδα μασλοου
Χώρις ανεργία δεν απορροφούνται πόροι

Η υψηλή τεχνολογία στην υπηρεσία των λίγων

Η συνεχής εισαγωγή της τεχνολογίας στο βιομηχανικό τομέα και στον τομέα παροχής υπηρεσιών γίνεται με προσχήματα του τύπου «με τη μείωση των τιμών των προϊόντων, θα τονωθεί η δύναμη του αγοραστικού κοινού, θα δημιουργηθούν νέες αγορές και τέλος περισσότερα άτομα θα βρουν εργασίες στους κλάδους της υψηλής τεχνολογίας με καλύτερες αποδοχές». Δυστυχώς αυτή η απόψη ποροαπέχει από την πραγματικότητα. Αυτά λέγονται απλά για να παρηγορήσουν τους χιλιάδες ανέργους που ανησυχούν για το μέλλον αυτών και των οικογενειών τους.

Η πολιτική αυτή, της αντικατάστασης του εργατικού δυναμικού με κεφαλαιουχικές επενδύσεις, γίνεται από τις επιχειρήσεις για να υπηρετήσει μόνο τους εαυτούς τους. Η δημιουργία μιας ενιαίας, παγκόσμιας αγοράς αναγκάζει ιδιαίτερα τις μεγάλες εταιρείες να κάνουν ότι είναι δυνατό για να μπορούν να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό σε διεθνές επίπεδο, τουτ'έστιν αύξηση των κερδών τους με μείωση των εξόδων όπου είναι δυνατόν. Θύματα αυτού του επανασχεδιασμού για αυξήση της αποδοτικότητας τους είναι ποιοι άλλοι από τους εργαζόμενους, μεγάλος αριθμός των οποίων δεν έχουν τις απαραίτητες γνώσεις για να απορροφηθούν σε μια νέα εργασία ή να επανεκπαιδευτούν για να κερδίσουν έδαφος στην εξέλιξη της κοινωνίας των γνώσεων και της πληροφορικής. Το μέλλον τους διαγράφεται κάθε άλλο παρά ευοίωνο.

Είναι φανερό από τα πιο πάνω ποιους εξυπηρετεί η «λιτή παραγωγή» και ποιους απειλεί. Οι τυχεροί της υπόθεσης είναι τα λίγα ανώτερα διοικητικά στελέχη και οι μέτοχοι των επιχειρήσεων. Αυτοί είδαν ιδιούς ομμοσι τα οφέλη της εισαγωγής της τεχνολογίας στην παραγωγή. Αύξηση των κερδών των επιχειρήσεων λόγω μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας των μηχανημάτων και απαλλαγής από περιττά έξοδα, όπως αυτά των εργαζομένων τους έκαναν να προσκυνούν στο νέο μηχανικο/τεχνολογικό ευαγγέλιο. Τα εισοδήματα τους είναι ψηλότερα από ποτέ, μεγαλώνοντας όλο και περισσότερο το οικονομικό χάσμα μεταξύ αυτών και της λαϊκής μάζας. Οι δε μέτοχοι βλέπουν τα μερίσματα τους πολλές φορές να τριπλασιάζονται ακόμα. Μπροστά σε τέτοια οφέλη και προοπτικές κάθε επιχείρηση πασχίζει να περιορίσει το μέγεθος της, να απολύσει εργάτες, μειώνοντας έτσι το λειτουργικό κόστος της. Δεν φτάνει μόνο αυτό προχωρούν και σε άλλες αλλαγές όπως συρρίκνωση των ωρών και κατ' επέκταση των μισθών των υπολοίπων εργαζομένων.

Έτσι η κοινωνία οδηγείται σε πόλωση. Από τη μια είναι οι πολύ πλούσιοι και από την άλλη οι πολύ φτωχοί εργάτες. Ευνοούμενοι από τις νέες συνθήκες είναι και οι εργάτες της γνώσης. Είναι οι αναλυτές συμβόλων που έχουν όλες τις προϋποθέσεις για να διοικήσουν την οικονομία της υψηλής τεχνολογίας. Εδώ συγκαταλέγονται οι πολιτικοί μηχανικοί, οι φυσικομαθηματικοί, αναλυτές λογισμικού, δικηγόροι, σύμβουλοι διοίκησης επιχειρήσεων, ειδικοί δημόσιων σχέσεων, τραπεζικοί και προγραμματιστές στρατηγικής. Διεκδικούν δυναμικά μέρος της εξουσίας στις επιχειρήσεις και η αναγκαιότητα τους δεν δίνει άλλη επιλογή στην ανώτατη διοίκηση και στους επενδυτές παρά να τη δώσουν. Αναμένεται ότι θα αποτελέσουν μια καινούργια τάξη αριστοκρατίας.

Το χρήμα ρέει άφθονο, όμως στα χέρια των εργαζομένων το μόνο που βρίσκεται είναι το χαρτί απόλυσης, ή ένας μίσθος ελάχιστα αυξημένος από την περσινή χρονιά. Στην ανοδική πορεία των επιχειρήσεων μένουν αμέτοχοι οι

εργαζόμενοι. Το όνειρο τους για περισσότερο ελεύθερο χρόνο και περισσότερα χρήματα, ως απότοκα της αυτοματοποίησης και της συμμετοχής και όχι αποκλειστικής χρήσης των μηχανημάτων στη διαδικασία παραγωγής, έχει συνλβεί. Όσοι δουλεύουν σε βιομηχανίες ή υπηρεσίες νιώθουν να απειλούνται. Μεγάλος αριθμός αφέθηκε στην τύχη του, να ψάχνει δουλειά τη δυσκολότερη περίοδο εύρεσης εργασίας. Γιατί δεν φτάνει που είναι δυσκολοεύρετες, οι περισσότερες απο αυτές απαιτούν γνώσεις ενός επιπέδου που οι περισσότεροι δεν διαθέτουν αλλά ούτε ποτέ μπορούν να διαθέσουν.

Εκτός από τον μέσο εργαζόμενο η επιδημία αυτή αρχισε να εξαπλώνεται και στους εργαζόμενους στα μεσαία κλιμάκια των επιχειρήσεων. Θύματα και αυτοί της αυτοματοποίησης βγαίνουν στο κυνήγι εργασίας αποθαρρυσμένοι, γνωρίζοντας ότι οι πιθανότητες να βρουν μια εργασία είναι ελάχιστες, ενώ οι πιθανότητες να βρουν μια εργασία με τις ίδιες αποδοχές μηδαμινές. Πτυχιούχοι Πανεπιστημίων οι περισσότεροι, βάζουν στην άκρη τους τίτλους τους και αναγκάζονται ακόμα να συμβιβαστούν σε μια δουλειά που δεν απαιτεί τις γνώσεις που διαθέτουν, για να καταφέρουν να στηρίξουν οικονομικά την οικογένεια τους. Οι διευθυντές από σιλικόνη είναι παρόντες και διεκδικούν όλο και περισσότερα, περιθωριοποιώντας τα έμψυχα διοικητικά στελέχη.

Το φαινόμενο αυτό δεν μπορεί παρά να επηρεάσει και τους νέους, οι οποίοι μόλις βγούν στην αγορά εργασίας απογοητεύονται συνειδητοποιώντας την δραματική κατασταση που επικρατεί. Η παρουσία τους και η προσφορά τους είναι περιττή. Αν μετά από επανειλημμένες προσπάθειες δεν ενσωματωθούν κάπου οι συνέπειες για το άτομο τους αλλά και την κοινωνία γενικότερα είναι επίφοβες. Αποστασιοποιούνται από το σύνολο, οι ψυχολογικές πιέσεις που δέχονται καθώς και οι οικονομικές, τους εξωθούν σε πράξεις βίας που δυστυχώς πολλές φορές διαδραματίζονται μέσα στην οικογένεια τους.

Συνέπειες της εισαγωγής νέων τεχνολογιών στο τομέα της εργασίας

Η αυτοματοποίηση και οι νέες τεχνολογίες παρόλο που εισέβαλλαν στη ζωή του ανθρώπου με υποσχέσεις για ουσιαστικές αλλαγές ως προς την ποιότητα της και όχι μόνο, συνοδεύονται από δραματικές συνέπειες για το κάθε άτομο μεμονωμένα και για την κοινωνία γενικότερα.

Καταρχήν, με τη θεοποίηση των μηχανών και την ασύδοτη χρήση τους, που έχει ως αποτέλεσμα τη συνεχή μείωση του εργατικού δυναμικού στη διαδικασία παραγωγής και παροχής υπηρεσιών, η αξία του ανθρώπου στην εργασία υποβιβάζεται. Το άτομο νιώθει άχρηστο και περιττό. Το να νιώθει κανείς χρήσιμος αποτελεί ανθρώπινη ανάγκη που πρέπει να ικανοποιείται ούτως ώστε να είναι ψυχολογικά υγιές και με αυτοπεποίθηση να κινείται ανάμεσα στο κοινωνικό σύνολο. Με αυτό το τρόπο το άτομο περιθωριοποιείται, αποσπάζεται από το κοινωνικό σύνολο, αντίμετωπίζει εχθρικά τους γύρω του. Η ψυχολογία του αλλάζει και αν η

κατάσταση διαιωνίζεται τότε οι πιθανότητες να πάθει κατάθλιψη και μελαγχολία είναι μεγάλες

Η εργασία δίνει κύρος στο άτομο, μα πάνω απ' όλα οικονομική στήριξη. Πώς θα επιβιώσει σε αυτήν την συνεχώς μεταβαλλόμενη και απαιτητική κοινωνία όπου το χρήμα αποτελεί το κυρίως ζητούμενο. Χωρίς δουλειά ο άνθρωπος χάνει το εισόδημα του και η αγωνία του πως θα θρέψει την οικογένεια του τον κατακυριεύει. Αν ακόμα οι προσπάθειες του για εξεύρεση νέας εργασίας αποβούν άκαρπες τότε το άτομο αρχίζει να περιθωριοποιείται από τους γύρω του, βυθισμένος στο θυμό και την απελπισία του. Χωρίς χρήματα πολλοί δεν μπορούν να πληρώσουν τους λογαριασμούς τους, το ενοικίο τους, ζούν κάτω από άθλιες συνθήκες και άλλοι μένουν άστεγοι. Πολλοί καταφεύγουν στα ναρκωτικά, στον αλκοολισμό, στη βία, στις διαρρήξεις και σε πιο σπάνιες περιπτώσεις η ψυχολογική πίεση οδηγεί το άτομο και στην αυτοκτονία.

Η σταθερότητα και η θαλπωρή της παραδοσιακής οικογένειας κλονίζονται. Ο τρόπος λειτουργίας της αλλάζει. Οι γονείς απουσιάζουν πολλές ώρες από το σπίτι για να βγάλουν τα προς το ζην ενώ όταν μένουν στο σπίτι λόγω ανεργίας η καταστασή είναι δραματική. Η ανασφάλεια και η οργή τους οδηγούν σε εκδηλώσεις βίας. Τα διαζύγια αυξάνονται σε αριθμό εξαιτίας του λόγου αυτού και πολλές οικογένειες είναι μονογονεϊκές. Αθώα θύματα τα παιδιά που μεγαλώνουν κάτω από άσχημες συνθήκες, και στιγματίζεται η παιδική τους ηλικία με τραυματικές εμπειρίες. Οι ξυλοδαρμοί στην οικογένεια καταντούν συνήθεια και πολλά παιδιά χρειάζονται βοήθεια από ψυχολόγους και άλλους ειδικούς, αλλιώς οι νέες γενιές θα αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ψυχικής ισορροπίας.

Οι συνέπειες της τεχνολογικής ανεργίας με την παράλληλη αβεβαιότητα που διαγράφει για το μέλλον είναι εμφανείς ιδιαίτερα στους νέους. Το θέμα τους απασχολεί ιδιαίτερα αφού οι περισσότεροι, πτυχιούχοι Πανεπιστημίων, ονειρεύονται την ώρα και τη στιγμή που θα διαβούν το κατώφλι της εργασίας τους με τον αέρα του ανεξάρτητου πλέον ενήλικα. Αυτό όμως δεν πρόκειται να συμβεί σε όλους γιατί οι θέσεις εργασίας που προσφέρονται δεν ανταποκρίνονται στον αριθμό των υποψηφίων. Έτσι παρατηρείται πολλοί νέοι να κλείνονται στα σπίτια και στους εαυτούς τους, να εκδηλώνουν ανάρμοστες συμπεριφορές και να αποκτούν συνήθειες επιβλαβείς για τους εαυτούς τους. Τα ποσοστά εγκληματικότητας αυξάνονται συνεχώς και η συνοχή των κοινωνιών σιγά σιγά αρχίζει να καταρρεεί.

Η επιρροή της τεχνολογίας είναι φανερή και σαυτούς που δεν χάνουν την εργασία τους σε χώρους βιομηχανίας και υπηρεσιών. Μειωμένες εργάσιμες ώρες και μείωση των μισθών τους αναγκάζουν να δουλεύουν υπερωρίες ή και να έχουν μια δεύτερη δουλειά για να βγάλουν τα χρήματα που είναι αρκετά για να καλύψουν τις ανάγκες τους. Η ζωή αυτή είναι γεμάτη στρές και κούραση, καθιστώντας το άτομο επιρρεπές σε ασθένειες όπως έλκος, ανεβασμένη πίεση και εγκεφαλικά επεισόδια. Η υποαπασχόληση

Η σχέση εργαζόμενου εργασίας μεταβάλλεται. Οι νέες τεχνολογίες πληροφορικής μειώνουν τον έλεγχο που κάποτε ασκούσε ο εργαζόμενος στην παραγωγή. Οι έντολες και οι οδηγίες καθορίζονται από τους αναλυτές συμβόλων και μεταφέρονται απευθείας στις μηχανές οι οποίες τις εκτελούν κατα γράμμα. Ο εργαζόμενος μετατρέπεται σε ένα απλό παρατηρητή, σε ένα βοηθό της μηχανής χωρίς το δικαίωμα λόγου ή επέμβασης στην παραγωγή.

Η πολιτική που ακολουθείται από πολλές επιχειρήσεις σε διάφορες χώρες του κόσμου και εξαπλώνεται και σε άλλα βιομηχανοποιημένα κράτη με δυναμικό τρόπο δεν σημαίνει κατανάγκη ότι οι πωλήσεις τους θα πάνε κατευχόν. «Η επιτυχία των

επιχειρήσεων αποτελεί την πηγή της κλιμακούμενη οικονομικής κρίσης». Αυξάνεται μεν η παραγωγικότητα αλλά όταν το εργατικό δυναμικό μιας αγοράς μειώνεται τότε μειώνονται και οι αγοραστικές δυνατότητες του. Με λίγα λόγια η προσφορά υπερνικά τη ζήτηση.

Πως θα λειτουργήσει ομαλά μια κοινωνία με οργισμένους άνεργους που είναι έτοιμοι για όλα ουτως ώστε να βρουν το δίκιο τους. Με μεγάλο αριθμό αστέγων και προβλήματα σοβαρά στους κόλπους των περισσοτέρων οικογενειών που αποτελούν σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης του χαρακτήρα και διαπαιδαγώγησης των νέων παιδιών. Κάτω από τη φαινομενικά φυσιολογική λειτουργία της σιγοβράζει μια φωτιά ύπουλη. Μια μόνο σπίθα είναι αρκετή για να την πυρπολήσει. Για την εύρεση χρημάτων πολλοί καταφευγουν στις ληστείες απειλώντας έτσι την ασφάλεια κάθε σπιτιού και επιχείρησης και διαταράσσουν την ηρεμία των πόλεων. Η ζήλια και ο πόνος μπορούν να οδηγήσουν σε πράξεις που θα βλάψουν τον πλησίον τους. Οι τοποθετήσεις βομβών και οι πυρπολήσεις είναι ήδη γνωστές και στα μέρη μας που οφείλονται σε αντιζηλίες. Άνθρωποι λαβωμένοι ψυχικά μένουν αδρανείς και απαθείς, χάνουν κάθε όρεξη για προσφορά και αδρανοποιούν κατ' επέκταση και την κοινωνία. Οι διαδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα για να εναντιωθούν στις πολιτικές αυτές που διατηρούν και αυξάνουν το πρόβλημα αδρανοποιούν τις κοινωνικές λειτουργίες.

Από ένα πολιτισμό δημοκρατίας, ελεύθερου πνεύματος και στραμμένο προς την σημασία του επαγγέλματος περνάμε σε ένα πολιτισμό «τεχνοκρατίας» που οι συνέπειες του υπονομεύουν τον ανθρώπινο νου και το πνευμα ενώ παράλληλα αλλάζουν οι αξίες του. Οι μέχρι τώρα ιδέες μας για το νόημα και την κατεύθυνση της προόδου αμφισβητούνται. Για ένα περιορισμένο αριθμό υψηλόβαθμων εργαζομένων το μέλλον είναι ελπιδοφόρο σε αντίθεση με πολλούς άλλους που είναι σκοτεινό και αβέβαιο. Ποια είναι η πραγματικότητα αυτή που προσφέρεται από τους συγγραφείς κυρίως ως ένας τεχνολογικός παράδεισος ή μια επικίνδυνη πορεία προς την σύθλιψη του ανθρωπίνου παράγοντα στην παραγωγή και στο τομέα της αγοράς και συνεπώς σε κάθε του δραστηριότητα. Ο σύγχρονος πολιτισμός πασχίζει να ισορροπήσει ανάμεσα στα δύο και ανάμεσα στις αντιδράσεις του λαού. Η αξία της εργασίας του μειώνεται και γιαυτό πρέπει να βρεθούν νέοι τρόποι χρηματοδότησης των ανθρώπων αυτών για να αναζωοπυρωθεί η αγοραστική δύναμη του κοινού.

Οι κυβερνήσεις πρέπει να αντιμετωπίσουν το θέμα με την πρέπουσα προσοχή και να δράσουν νωρίς και προληπτικά και όχι ετεροχρονισμένα και αναποτελεσματικά. Η γρήγορα εξελισσόμενη αυτή κατάσταση σύντομα θα οδηγήσει σε έκρηξη, σε μια χαοτική κατάσταση που θα διαταράξει συθέμελα τη πολιτική και όχι μόνο σκίνη ενώ οι επιπτώσεις θα είναι καταστροφικές για τον πολιτισμό.

Ευαλωτοι σε ασθeneies, αυξημενα επίπεδα άγχους και καταθλιψης, τρέφονται ανθυγεινα, κατανάλωση ποτών και τσιγάρων => καρδικές προσβολές και συμφορήσεις

Η πείνα πλήττει περισσότερο τα παιδιά

Η άποψη του Rifkin για τα χρόνια που έρχονται

Συμφωνα με το συγγραφέα η επανάσταση των μηχανών, του αυτοματισμού και του επανασχεδιασμού της οργάνωσης και λειτουργίας των επιχειρήσεων έφεραν τα πανω κάτω στον ταλαιπωρημένο εργαζόμενο. Τα λογοτεχνικά όνειρα για μια ουτοπική ξέγνοιαστη και ανέμελη ζωή «παρέα» με τα τερατουργήματα της τεχνολογίας παραμένουν λέξεις γραμμένες στα βιβλία για να ικανοποιούν τους λάτρεις των βιβλίων επιστημονικής φαντασίας.

«Τόσο τα βιομηχανικά όσο και τα αναπτυσσόμενα έθνη συνειδητοποιούν ολοένα και πιο πολύ ότι η παγκόσμια οικονομία κατευθύνεται προς ένα αυτοματοποιημένο μέλλον. Οι επαναστάσεις των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας εγγυώνται μεγαλύτερη παραγωγικότητα με λιγότερη ανθρώπινη εργασία». Αυτό επέτρεψε στις επιχειρήσεις να προβούν σε μαζικές απολύσεις εργατικού δυναμικού με αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των ανέργων. Το γεγονός αυτό ικανοποιεί ένα παλιό ζητούμενο, όχι όμως υπό τις προϋποθέσεις που διεκδικείτον. Τα άτομα αυτά έχουν πλέον ελεύθερο χρόνο που χαραμίζεται όμως περισσότερο στην απραξία.

«Η Τρίτη βιομηχανική επανάσταση σημαίνει μερικές θέσεις υψηλής τεχνολογίας για τη νέα αριστοκρατική τάξη των εργατών της γνώσης και μεγαλύτερη μακροχρόνια τεχνολογική ανεργία για εκατομμύρια άλλους». Εντείνει τη πώλωση εισοδημάτων και τη περιθωριοποίηση εκατομμυρίων ανθρώπων.

«Σε όλο το κόσμο θα πρέπει να δημιουργηθούν περισσότερες από ένα δισεκατομμύριο νέες θέσεις μέσα στα επόμενα δέκα χρόνια, για να μπορέσουν να έχουν ένα εισόδημα όλα τα μέλη του εργατικού δυναμικού σε αναπτυσσόμενα και αναπτυγμένα έθνη. Με τις νέες τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών, ρομποτικής και αυτοματισμού να εξαφανίζουν εργασίες σε όλους τους κλάδους και τομείς, οι πιθανότητες να βρουν κάποια δουλειά αυτά τα εκατοντάδες εκατομμύρια νέα μέλη φαίνονται ελάχιστες».

Πορευόμαστε σε ένα κόσμο με πληθώρα αγαθών και υπηρεσιών στην υπηρεσία του ανθρώπου, ενός σύγχρονου όμως ανθρώπου αποδυναμωμένου οικονομικά. Το εργατικό δυναμικό δέχεται συνεχώς πλήγματα και αυτό ενώ ο πληθυσμός της γής αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς. Σύμφωνα με τον Rifkin « η αντίθεση μεταξύ των πιέσεων που δημιουργεί ένας αυξανόμενος πληθυσμός και των μειούμενων ευκαιριών απασχόλησης θα διαμορφώσει γεωπολιτικά τη νεοεμφανιζόμενη παγκόσμια οικονομία υψηλής τεχνολογίας τον επόμενο αιώνα».

«Η τεχνολογική περιθωριοποίηση των εργαζομένων και η αυξανόμενη ανεργία έχουν σαν αποτέλεσμα μια δραματική άνοδο των ποσοστών εγκληματικότητας και βίας, που αποτελεί σαφές προμήνυμα για τα επόμενα προβληματικά χρόνια». Οι νέοι όλο και περισσότερο στρέφονται σε πράξεις βίας και εγκληματικότητας. Πολλοί άνεργοι « κλειδωμένοι έξω από το νέο παγκόσμιο χωριό της υψηλής τεχνολογίας, θα βρίσκουν τρόπους να μπαίνουν λαθραία μέσα για να παίρνουν δια της βίας όλα όσα τους στερούν οι δυνάμεις της αγοράς».

« Το πρόβλημα τους (των ανέργων) θα απαιτήσει άμεση φροντίδα, αν θέλουμε να αποφύγουμε κοινωνικές συρράξεις σε μια παγκόσμια κλίμακα». Για να αντιμετωπιστεί αυτό θα πρέπει να ακολουθηθούν δύο πολιτικές. «Πρώτον ένα μέρος από τα οφέλη της αυξημένης παραγωγικότητας που πηγάζουν από την εφαρμογή νέων τεχνολογιών εξοικονόμησης εργασίας και χρόνου θα πρέπει να καταμεριστεί στα εκατομμύρια των εργαζομένων. Τα εντυπωσιακά άλματα της παραγωγικότητας φρόνιμο θα είναι να συνοδεύονται από αντίστοιχες μειώσεις των ωρών εργασίας και σταθερές αυξήσεις αποδοχών, που θα εξασφαλίζουν ένα δίκαιο καταμερισμό των καρπών της τεχνολογικής προόδου. Δευτερον, η συρρίκνωση της μαζικής απασχόλησης στην οικονομία της αγοράς και ο περιορισμός των κυβερνητικών δαπανών στο δημόσιο τομέα θα απαιτήσουν την εστίαση μεγαλύτερης προσοχής στον τρίτο τομέα: την εκτός αγοράς οικονομία. Είναι ο τρίτος τομέας –η κοινωνική οικονομία- αυτός στον οποίο θα στραφούν πιθανότατα οι άνθρωποι τον επόμενο αιώνα για να καλύψουν προσωπικές και κοινωνικές ανάγκες τους, που δεν εξυπηρετούνται πλέον ούτε από την αγορά ούτε από νομοθετικά θεσπίσματα». Στο χώρο αυτό οι εργαζόμενοι θα αποκτήσουν νέους ρόλους και ευθύνες και η κοινωνική εικόνα που θα δημιουργηθεί θα διαφέρει εκ βαρθρών από τη σημερινή.

Ένας τρόπος σύμφωνα με το συγγραφέα να μειωθεί ο αριθμός των ανέργων είναι η μείωση των εργάσιμων ωρών με τη διατήρηση των μισθών σταθερή, ούτως ώστε να δημιουργηθούν περισσότερες θέσεις εργασίας και όλο και περισσότεροι να μπορέσουν να γευτούν ένα κομμάτι από την οικονομική πίττα. Η υιοθέτηση αυτού του μέτρου είναι πολύ δύσκολη υπόθεση γιατί οι επιχειρήσεις προβάλλουν το επιχείρημα ότι θα τους βγάλει εκτός ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο. Το επιχείρημα θα πρέπει να αντιμετωπιστεί από την κυβέρνηση. Ένας τρόπος είναι η συμφωνία μεταξύ κυβέρνησης και εταιρειών να γίνεται η αποζημίωση των ανέργων από την πρώτη και η συντόμευση της εργάσιμης βδομάδας από μέρους των επιχειρήσεων. Επιπλέον θα μπορούσε να δώσει μια πίστωση χρόνου στις εταιρείες όσον αφορά τις φορολογικές τους υποχρεώσεις προϋπόθεση να μειώσουν τις ώρες εργασίας και να προσλάβουν περισσότερο προσωπικό. Επίσης συνετό θα ήταν να εφαρμοστεί ένα πρόγραμμα σύμφωνα με το οποίο θα έχουν δικαίωμα συμμετοχής στα κέρδη από την παραγωγικότητα και οι εργαζόμενοι. Όσον αφορά τη μικρότερη βδομάδα εργασίας θα πρέπει με κάποιο τρόπο να βοηθηθούν οι εργαζόμενοι για να εξυγιανθεί κάπως το οικονομικό τους πρόβλημα. Μια φορολογική ελάφρυνση για κάθε αφαιρούμενη ώρα θα ήταν σημαντική αρωγή.

Η εφαρμογή αυτών των μέτρων και η υιοθέτηση της πολιτικής αυτής δεν είναι εφικτή αν δεν εφαρμοστεί σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλιώς οι εταιρείες που θα τολμήσουν κάτι τέτοιο θα βρεθούν σε μειονεκτικότερη θέση από τις άλλες. Το εργατικό κόστος τους θα είναι αυξημένο και οι τιμές των προϊόντων τους το ίδιο, κάτι τέτοιο θα μείωνε την ανταγωνιστικότητά τους. Θα πρέπει να διασφαλιστεί ένα δίκαιο πεδίο ανταγωνισμού και να ισχύσει για όλους αυτό.

Ο μειωμένος ρόλος της κυβέρνησης σαν εργοδότη, ο ελευθερος χρόνος των εργαζομένων και η αδράνια των ανέργων φέρνουν στο προσκήνιο μια άλλη προοπτική. Το ταλέντο και οι ικανότητες των πολιτών θα μπορούσαν να αναλωθούν σε ένα τομέα ανεξάρτητο από την αγορά και το δημόσιο τομέα, ένα τομέα που θα συμβάλει στην αποτελεσματική αντιμετώπιση της τεχνολογικής απειλής με όλες τις συνέπειες που έχει για το άτομο, την κοινωνία και τον πολιτισμό. Είναι η οικονομία της κοινωνίας όπου κάθε άτομο θα θέτει κάποιους στόχους, θα εκτελεί αποστολές με στοχοθεσία το κοινό καλό, την εξυπηρέτηση του συνανθρώπου του. Η τρίτη αυτή δύναμη θα βασίζεται στην ίδρυση και τη λειτουργία των κοινοτήτων. «Οι κοινοτικές δραστηριότητες καλύπτουν όλο το φάσμα, από κοινωνικές υπηρεσίες μέχρι την

φροντίδα για την υγεία, την παιδεία και τις έρευνες, τις καλές τέχνες, τη θρησκεία και την παροχή νομικής υποστήριξης». Γνωστός επίσης ως ανεξάρτητος ή εθελοντικός, ο τρίτος τομέας διαδραματίζει «διαμεσολαβητικό ρόλο μεταξύ επίσημης οικονομίας και κυβέρνησης, αναλαμβάνοντας αποστολές και παρέχοντας υπηρεσίες που οι άλλοι δύο τομείς είναι απρόθυμοι ή ανίκανοι να χειριστούν, ενώ πολλές φορές λειτουργεί σαν υπερασπιστής ομάδων και περιφερειών, τα συμφέροντα των οποίων αγνοούνται από την αγορά ή περνούν σε δευτερη μοίρα στα κυβερνητικά συμβούλια».

Ο εθελοντικός τομέας σύμφωνα με το συγγραφέα είναι ο πιο υπεύθυνος κοινωνικά γιατί μεριμνά και ασχολείται με ανθρώπους που το έχουν πραγματικά ανάγκη. Άτομα περιθωριοποιημένα, φτωχά, λησμονημένα από τους πάντες. Αυτοί που αποφασίζουν να ενταχθούν στον τομέα αυτό δεν περιμένουν κάποιο αντάλλαγμα υλικό, το κάνουν από αγάπη για το συνάνθρωπό τους, από συνειδητοποίηση της ανάγκης του άλλου. Δεν γίνεται πειθαναγκαστικά γι' αυτό και τα αποτελέσματα είναι θεαματικά. Πάνω απόλα είναι μια κοινωνική συναλλαγή. Θεωρεί ότι είναι μια νέα μορφή πολιτισμικής έκφρασης, που θα παίξει σημαντικό ρόλο στην άνθηση του δημοκρατικού πνεύματος.

Οι άνθρωποι νιώθουν ότι γίνονται μέλη μιας πραγματικής κοινότητας και πατούν να είναι περιθωριοποιημένοι και απομονωμένοι. Τα κοινωνικά προβλήματα προβάλλονται, ακούγονται και αντιμετωπίζονται. Ένα χέρι βοήθειας απλώνεται παντού χωρίς δισταγμό. Νέες ιδέες, διάλογος πνευματικές εμπειρίες, συνεργασία, αλληλεγγύη, φιλίες αξίες που προωθούν την προοδο του ατόμου, της κοινωνίας και την ενδυνάμωση της δημοκρατίας ανθίζουν μέσα από τις κοινοτικές δραστηριότητες. Επίσης μέσω των οργανώσεων αυτών μετατοπίζεται η υλιστική και καταναλωτική θεώρηση του κόσμου σε μια θεώρηση της προσφοράς και της ανιδιοτέλειας.

Στα αρχικά στάδια για την εδραίωση του συστήματος αυτού απαιτείται υποστήριξη από την κυβέρνηση. Θα πρέπει να δοθούν κίνητρα σ' αυτούς που εργάζονται για να αφιερώσουν κάποιο από τον ελεύθερο χρόνο τους για να ασχοληθούν με τον τρίτο τομέα και με συγκεκριμένα νομοθετήματα να δοθούν εργασίες στους άνεργους σε κοινοτικές υπηρεσίες. Τα κίνητρα αυτά σύμφωνα με το Ριφκιν θα αποτελέσουν τη σωτηρία της κοινωνίας από τη διασπαση και μαζί όλοι θα πορευονται προς ένα κοινό εθνικό σκοπό με προκαθορισμένη κατεύθυνση.

Ένα κίνητρο θα ήταν η φοροαπαλλαγή του προσωπικού εισοδήματος, όσον αφορά αυτούς που δουλεύουν, ανάλογα με τις ώρες εργασίας που κάνουν εθελοντικά. Όσον αφορά τους άνεργους θα πρέπει να τους δίνεται μια κοινωνική αμοιβή εφόσον δείξουν το ενδιαφέρον να κινητοποιηθούν στον τρίτο τομέα. Επισημαίνει και την σημασία του να δοθούν επιχορηγήσεις στους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς για να προσλαμβάνουν προσωπικό και να το επανεκπαιδεύουν με σκοπό την ενσωμάτωση του στους κόλπους της. Η διαβάθμιση των εργασιών ανάλογα με τα προσόντα που απαιτούν και ο αντίστοιχος καθορισμός των κοινωνικών αμοιβών θα συντελούσε στην επανένταξη διοικητικών στελεχών και ειδικευμένων εργατών που η παραγωγική τους αξία εκμηδενίστηκε άλλα και στην πρόοδο της κοινότητας. Το εισόδημα αυτό θα δώσει την οικονομική δύναμη στο καταναλωτικό κοινό να αγοράζει, τις δυσανάλογα αυξημένες, παρεχόμενες υπηρεσίες και παραγόμενα προϊόντα.

Η παροχή κοινωνικής αμοιβής ως αντάλλαγμα για την εργασία των ανέργων κυρίως, στον ανεξάρτητο τομέα θα ωφελήσει τόσο το δημόσιο όσο και τον ιδιωτικό τομέα. Το φορολογητέο εισόδημα θα αυξηθεί, ενώ η εγκληματικότητα θα μειωθεί, μειώνοντας έτσι και το κόστος που θα έπρεπε να δαπανηθεί για την καταστολή της, η δε αγοραστική δύναμη θα ενισχυθεί. Πολύ σημαντικό είναι το γεγονός ότι ο τρίτος τομέας έχει τη δυνατότητα να αναλάβει δραστηριότητες που το κράτος και η αγορά αδυνατούν ή εσκεμμένα αγνοούν να αναλάβουν(κτίσιμο ασύλων για άστεγους,

ηλικιωμένους κ.α.). Τέλος η συνεργασία κράτους και εθελοντικού τομέα θα συμβάλει στη δημιουργία αυτοδύναμων κοινοτήτων που με τη σειρά τους θα σηματοδοτήσουν μια νέα αρχή σε κάθε χώρα, μια πορεία προς την κοινωνική, οικονομική και πολιτισμική πρόοδο που απειλείται από την δυναμική παρουσία της νέας τάξης πραγμάτων, όπως είναι η κοινωνική αναδιάρθρωση.

Συμπεράσματα (με bullets)

Συμπεράσματα όσων έχουν ειπωθεί μέχρι τώρα! Δεν κάνουμε αξιολόγηση εδώ. Κάναμε σε όσα επιλέξαμε να γράψουμε στην εργασία.

Αξιολόγηση Συμπερασμάτων

Ασκούμε κριτική στα συμπεράσματα. Διατυπώνουμε δικές μας προτάσεις, λύσεις κλπ.

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας τα τελευταία χρόνια και η επιρροή που άσκησε σε τομείς όπως της πληροφορικής, επικοινωνίας και της επιστήμης άλλαξε τον τρόπο ζωής μας. Θετικά ως προς την διεύρυνση των γνώσεων μας, γνώσεων που εφαρμόστηκαν και διευκόλυναν τη ζωή μας στην αντιμετώπιση ασθενειών, στις ανακαλύψεις αιτιών που τις προκαλούν, στο τρόπο λειτουργίας του ανθρωπίνου νου και όχι μόνο, στην απαλλαγή του ανθρώπου από κοπιαστικές εργασίες.

Το στιγμή της είναι παντού και συγκεκριμένα στον τομέα της εργασίας. Στο κάθε σπίτι υπάρχει ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, οι επιχειρήσεις κινούνται με βάση τα λογισμικά δεδομένα και εκτελούν πολλές από τις εργασίες τους σε μηχανές. Όντως η παραγωγικότητα αυξήθηκε και τα έξοδα τους μειώθηκαν.

Το φαινόμενο της τεχνολογικής ανεργίας είναι παρόν κυρίως σε βιομηχανοποιημένες, και τεχνολογικά και οικονομικά ανέπτυγμένες χώρες όπως η Αγγλία, Αμερική, και Ιαπωνία. Στις υπολοίπες αναπτυσσόμενες χώρες το φαινόμενο διαφαίνεται αλλά ακόμα η κατάσταση δεν είναι ανησυχητική γιαυτό και οι κυβερνήσεις επαναπαύονται. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και η νέα διεθνής αγορά θα αναγκάζει κάθε επιχείρηση όπου και αν βρίσκεται να αναθεωρεί τις μέχρι τώρα απόψεις της περί παραγωγής και να ακολουθεί τα πρότυπα που χρησιμοποιούνται σε βιομηχανοποιημένες χώρες, αν θέλουν να παραμείνουν στο παιχνίδι.

1. το πρόβλημα της τεχνολογικής ανεργίας δεν είναι τόσο διαδεδομένο σε χώρες μικρές όπως η Κύπρος και η Ελλάδα.
2. οι συνέπειες όμως από μια μαζική απολυση εργαζομένων είναι καταστροφικές για την οικονομία και την κοινωνία.
3. τι θα μπορούσε να γίνει για να αποφευχθεί αυτό ή να αντιμετωπιστεί